

PvdA over de nieuwe Nederlanders: verdeeld verleden, gedeelde toekomst

Hoe moet de Nederlandse overheid zich opstellen tegenover de nieuwe Nederlanders? Dat is zo ongeveer de vraagstelling van de Resolutie 'Integratie' die de PvdA onlangs in concept gepubliceerd heeft voor haar partijcongres van 14 maart 2009.¹ We zullen de PvdA-ideeën hier vooral bekijken vanuit de optiek van het onderwijs- en jeugdbeleid. Maar om te beginnen moeten we nagaan wat de PvdA onder nieuwe Nederlanders verstaat.

1. Wat zijn nieuwe Nederlanders? De PvdA laat haar definitie in het vage, maar in de eerste volzin van de concept-resolutie (§1) worden vijf elementen aangedragen:

- Ze wonen nog maar kort in Nederland: ze hebben zich de afgelopen decennia in Nederland gevestigd. Misschien gaat het dus om *nieuwe ingezetenen*.
- Ze zijn nieuw in Nederland: misschien gaat het dus *niet* om mensen die na een buitenlands verblijf naar Nederland gerepatriëerd zijn. En misschien gaat het niet alleen om nieuwe ingezetenen, maar om alle *Westerse of niet-Westerse allochtonen*, die niet in Nederland geboren zijn of wier ouders niet in Nederland geboren zijn. Een vraag apart is of diegenen die in de toenmalige rijkdelen overzee geboren zijn (of wier ouders daar geboren zijn), tot de allochtonen gerekend worden (Nederlands-Indiërs, Surinamers, Antillianen, Arubanen).
- Ze wonen *permanent* in Nederland. Misschien gaat het dus niet om nieuwe ingezetenen (c.q. Westerse of niet-Westerse allochtonen) die uitdrukkelijk de bedoeling hebben hier *tijdelijk* te verblijven.
- Ze hebben zich *permanent in Nederland gevestigd*. Van individuele allochtonen of nieuwe ingezetenen valt dat niet vast te stellen. Het gaat dus misschien om *nieuwe minderheden* die een permanente plaats in de Nederlandse samenleving opeisen. Dus niet om joden, zigeuners, chinezen, Indische Nederlanders, Molukkers, Surinamers (waaronder hindoestanen). Het gaat evenmin om West-, Noord- of Zuid-Europeanen en andere blanke wereldburgers. Nee, het gaat veeleer om nieuwe *etnische* minderheden, zoals Marokkanen, Turken, Antillianen, Kaapverdianen, en migranten/asielzoekers uit niet-Westerse landen. Wellicht gaat het tevens om (arbeids-)migrant/asielzoekers uit Midden- en Oost-Europese landen. Maar misschien gaat het meer in het bijzonder om nieuwe *religieuze* minderheden en met name om moslims, die dezelfde god aanbidden als de christenen en de joden, maar toch heel erg anders zijn.
- Het zijn *Nederlanders*, dus mensen die burgerschapsrechten en -plichten hebben of die meer in het bijzonder de Nederlandse nationaliteit hebben. Misschien wordt daaronder tevens begrepen: mensen die de Nederlandse nationaliteit *ambiëren* te verwerven.

De opstellers van de concept-resolutie nemen de Nederlandse rechtsstaat als uitgangspunt, maar kijkend naar de rechtsstaat zetten zij geen objectieve, juridische bril op. Zij hanteren, zo lijkt het, twaalf verschillende definities van nieuwe Nederlanders, variërend van zeer eng (A) tot zeer ruim (L):

religie en herkomst:	<i>Nederlandse ingezetenen die de islam belijden</i>	<i>Nederlandse ingezetenen van allochtone herkomst</i>	
		<i>alle niet-Westerse allochtonen</i>	<i>alle allochtonen</i>
burgerschapsstatus: <i>Nederlandse ingezetenen die de Nederlandse nationaliteit bezitten</i>	definitie A	definitie E	definitie F
<i>Nederlandse ingezetenen die de Nederlandse nationaliteit bezitten of ambiëren</i>	definitie B	definitie G	definitie H
<i>Mensen die zich (semi-)permanent in Nederland gevestigd hebben</i>	definitie C	definitie I	definitie J
<i>Mensen die zich al dan niet tijdelijk in Nederland gevestigd hebben</i>	definitie D	definitie K	definitie L

2. Nationaliteitsbeleid. Volgens de PvdA moeten nieuwkomers, om de Nederlandse nationaliteit te verwerven, in principe afstand doen van hun oude nationaliteit. Maar een dubbele nationaliteit wordt in voorkomende gevallen toegestaan (§2.3), hoewel de Nederlandse overheid de verplichtingen die herkomst-

landen in dat verband stellen moet bestrijden (evenals de Turkse dienstplicht en de Marokkaanse verplichtingen inzake de naamgeving van kinderen). Kinderen van ouders die in Nederland een permanente verblijfsvergunning hebben, moeten direct bij geboorte de Nederlandse nationaliteit kunnen krijgen (en niet pas op 18-jarige leeftijd). Niemand mag het Nederlandse staatsburgerschap ontnomen worden, maar de PvdA steunt het wetsvoorstel dat mensen met dubbele nationaliteit die voor een terroristisch misdrijf veroordeeld zijn, het staatsburgerschap kan worden ontnomen.

3. Religiebeleid. Binnen de grenzen van de rechtsstaat onderschrijft de PvdA de grondwettelijke godsdienstvrijheid: iedere Nederlandse ingezetene mag zijn of haar eigen geloof belijden en heeft ook het recht afstand te doen van het geloof der vaderen (§2.4).

Anderzijds vloeit volgens de PvdA uit de grondwettelijke vrijheid van meningsuiting voort dat iedereen het recht heeft kritiek op religies en geloofsopvattingen te uiten, ook als dat de vorm van satire of bespotting krijgt of als gelovigen zich daardoor gekwetst zouden voelen. Deze juridische vrijheid ontslaat mensen echter niet van de morele (dus niet juridisch afdwingbare) verantwoordelijkheid om zorgvuldig met hun rechten en vrijheden om te gaan. En de PvdA sluit ook niet uit dat sommige krenkende uitingen door de civiele rechter [*en door onderwijsgeveden?*] zullen worden aangepakt.

De PvdA onderschrijft de scheiding van kerk en staat: de overheid staat neutraal ten opzichte van de uiteenlopende levensbeschouwelijke opvattingen.

Het dragen van hoofddoeken moet getolereerd worden, in elk geval in het klaslokaal (§3.1); maar het dragen van gelaatsbedekkende kleding niet, in elk geval niet in het klaslokaal (§3.1.2). De weigering van sommige moslims mensen van het andere geslacht de hand te schudden, moet eveneens getolereerd worden, behalve van medewerkers die namens de overheid met mensen omgaan (§3.1.6). Ook de weigering van ambtenaren om homohuwelijken te sluiten, valt niet te tolereren, tenzij in het verleden afwijkende afspraken gemaakt zijn (§3.1.7).

Vrouwenbesnijdenis is verboden en moet ook door voorlichting/vorming bestreden worden (§3.1.8). Hetzelfde geldt voor eerwraak, bijvoorbeeld wegens schending van de kuisheid of de huwelijksgelofte van islamitische meisjes en vrouwen. [*Over de besnijdenis van joodse en islamitische jongetjes spreekt de PvdA zich niet uit. En evenmin over het halal slachten van dieren.*]

Het staat minderheidsgroepen vrij scholen op levensbeschouwelijke grondslag te stichten, maar dat moet volgens de PvdA worden tegengegaan indien daardoor kansen voor kinderen verloren gaan (ten gevolge van concentratie van kinderen met sociaal-economische en taalachterstanden en ten gevolge van onvoldoende impulsen voor sociale integratie). In het algemeen is de PvdA dus tegen het stichten en voortbestaan van 'zwarte' scholen (§3.1.3). Openbaar onderwijs verdient de voorkeur, eventueel aangevuld met facultatief godsdienstonderwijs op verzoek van ouders, buiten de reguliere lestijden. De PvdA streeft naar een gevarieerde samenstelling van scholen en wijken (§3.2). Scholen en gemeenten moeten in het kader van de lokale Educatieve Agenda concrete taakstellingen afspreken over het spreiden van leerlingen (§3.2.2; ook de segregatie tussen 'zwarte' voorscholen en 'witte' kinderdagverblijven moet bestreden worden). En er moet een acceptatieplicht komen, ook voor bijzondere scholen op levensbeschouwelijke grondslag [*en dus ook voor islamitische scholen*].²

4. Emancipatie- en antidiscriminatiebeleid. De PvdA staat pal voor de verheffing van leden van kansarme groepen [*opdat zij zich van de klusters van onwetendheid, vooroordeel en achterlijke opvattingen ontdoen*]. Iedere Nederlandse ingezetene heeft de vrijheid zelf te bepalen hoe hij of zij wil leven, óók dwars tegen de conformerende druk in die van zijn of haar groep, cultuur of religie uitgaat (§2.5). De onvrije positie of zelfs onderdrukking van vrouwen en meisjes binnen allochtone gezinnen verdient veel aandacht (§1, §3.3.2). Gedwongen uithuwelijking is uit den boze (§3.3.3.2).

[*Maar de PvdA staat geenszins pal voor de vrijheid van iedere Nederlandse ingezetene zelf te bepalen hoe hij of zij wil leven, óók dwars tegen de conformerende druk in die van de Nederlandse mainstreamcultuur uitgaat!*]³

Iedereen mag geloven wat hij of zij wil, maar wanneer er objectieve bezwaren zijn, zoals tegen gelaatsbedekkende kleding, wil de PvdA aan dat principe grenzen stellen. Waar open en directe communicatie onmisbaar is, zoals in het onderwijs, moet gelaatsbedekkende kleding verboden worden (§3.1.2). Bovendien staat dergelijke kleding de emancipatie van moslimvrouwen in de weg; het behoort tot de verheffing van moslims [*en tot de vormingsdoelen van het onderwijs?*] hen indringend met dit emancipatiedoel te confronteren. Maar aparte inburgeringscursussen voor vrouwen (naast gemengde cursussen) zijn wenselijk, gezien de behoefte daaraan bij moslimvrouwen (§3.1.5).

Discriminatie van vrouwen en leden van minderheidsgroepen (waaronder ook homoseksuelen) moet worden bestreden, ook door politie en justitie (§3.3.2). Meldingen en aangiftes moeten nauwkeurig wor-

den geregistreerd en altijd in onderzoek worden genomen. *[De discriminatie van allochtonen bij het zoeken van stageplaatsen wordt niet afzonderlijk genoemd.]*

5. Inburgering en burgerschapsvorming. Nieuwkomers moeten zonder voorbehoud kiezen voor de Nederlandse samenleving: een plek vinden in een nieuwe samenleving betekent loslaten *[en zich assimileren?]* (§1). De PvdA staat voor een vitale rechtsstaat en volwaardig burgerschap, met alle rechten en plichten van dien (§2). Een volwaardig burger houdt zich aan de wetten en regels van onze democratische rechtsstaat en hij/zij doet mee: door de taal te spreken, door te leren en te werken, door anderen te ontmoeten en te waarderen (§2.2) en door het Nederlandschap te koesteren en beschermen (§4). Mensen van Nederlandse nationaliteit behoren de Nederlandse taal goed te beheersen (§3.3.4).

In het kader van een effectief beleid gericht op integratie van nieuwe Nederlanders in de samenleving moeten allerlei obstakels worden geslecht (§3). Daartoe worden *[onder meer in het onderwijs?]* drie strategieën ingezet (§3.1):

- **normeren:** wetten en regels stellen en handhaven om gewenst gedrag af te dwingen en ongewenst gedrag te bestrijden;
- **confronteren:** gewenst gedrag aanmoedigen en ongewenst gedrag aan de kaak stellen door benoeming en actieve verdediging van de fundamentele waarden die ons, Nederlanders, dierbaar zijn; en
- **tolereren:** afwijkend gedrag (of gedrag dat in sommiger ogen ergerlijk is) toch maar dulden. *[Dus ook: wetten en regels stellen en handhaven om verdraagzaamheid af te dwingen en gebrek aan verdraagzaamheid aan de kaak stellen?]* Of positiever gesteld (§4): we moeten ruimte bieden voor allochtone tradities, religies en culturen. Zolang onwenselijk gedrag niet schadelijk is, moeten we het tolereren.

[Met name bij de interpretatie van deze trits wreekt zich het feit dat de definitie van 'nieuwe Nederlanders' (zie de tabel onder punt 1) niet geproblematiseerd is door de opstellers van de concept-resolutie.]

Continuering van de verplichte inburgeringstoets voor ingezetenen die van buiten de Europese Unie komen. Verder speciale aandacht besteden aan snelle inburgering van uitkeringsgerechtigden, ouders van schoolgaande kinderen en asielzoekers. Inburgeringscursussen en taallessen moeten actief worden aangeboden (§3.3.4). Huwelijksimmigranten moeten in hun land van herkomst een inburgeringstoets afleggen (§3.3.3.2). *[Over gezinshereniging wordt niet gerept.]*

De onderwijsinspectie moet erop toezien dat scholen voldoende werk maken van de burgerschapsvorming (§3.2.2).

6. Opvoeding en onderwijs (§3.2.1/2). Er moet zo nodig opvoedingsondersteuning of gezinscoaching worden geboden via de consultatiebureaus en de Centra voor Jeugd en Gezin; ook uitbreiding van het schoolmaatschappelijk werk. Taalachterstanden van allochtone kinderen en jongeren moeten worden voorkomen en ingelopen. Onder advisering moet worden tegengegaan door onafhankelijke toetsing in de verschillende fasen van de schoolloopbaan. De praktische leerwegen moeten worden verbeterd (c.f. de vroegere ambachtsschool). Invoering van een verlengde schooldag in het VMBO en MBO met andere sport en cultuur. Invoering van duale leerwerktrajecten voor werklozen (allochtonen en achterstandsgroepen) (§3.2.3).

[De concept-resolutie gaat niet in op de vraag in hoeverre het onderwijs rekening moet houden met de verschillen in burgerschapsstatus die in de tabel onder punt 1 onderscheiden zijn.]

7. Veiligheidsbeleid. De concept-resolutie besteedt uitsluitend, met forse bewoordingen, aandacht aan de aanpak van wangedrag van allochtone probleemjongeren (§§ 1, 3.3.1). Verder worden de relatief hoge criminaliteitscijfers onder allochtonen aangestipt (§§ 1, 3, 3.2, 4), evenals de oververtegenwoordiging van allochtonen onder de overlastgevers (§4). *[Nuancering gewenst: feiten en cijfers graag, ook over voetbalvandalen en over overlast en geweld na alcoholgebruik!]*

[Slechts zijdelings wordt gewag gemaakt van het feit dat sommige mensen zich zorgen maken over het verband tussen radicalisering en religie (§2.4) en over de toename van de discriminatie tegen allochtonen sinds 11/9/2001 (§1), terwijl de angst voor (en bestrijding van) terrorisme en radicalisering/polarisatie toch mede daarin geworteld is.]

Wat de aanpak van probleemjongeren betreft, wordt ook een alinea aan preventieve maatregelen gewijd. Jongeren moeten beter worden toegerust voor hun functioneren in de samenleving, de thuiscultuur moet worden versterkt en de school moet een belangrijker plek in hun dagelijks leven krijgen. *[Concretere maatregelen worden niet genoemd, bijvoorbeeld dat scholen de allochtone en moslim-achtergrond van hun leerlingen moeten respecteren en hun onderwijs beter moeten afstemmen op het beginniveau en leertempo van achterstandsléerlingen. En zou problematisch gedrag ook iets te maken hebben met armoede en krappe huisvesting?]*

8. Migratie-, arbeidsmarkt- en arbeidsparticipatiebeleid. Nederland moet een toevluchtsoord voor asielzoekers blijven, maar niet voor economische vluchtelingen (§3.3.3.1). *[Over emigratie of remigratie van allochtone ingezetenen wordt niet gerept, behalve over het terugkeerbeleid voor afgewezen asielzoekers.]* Illegale arbeid moet worden voorkomen en bestreden (§3.3.3.3). Bij de toelating van arbeidsmigranten moet onderscheid worden gemaakt tussen hooggekwalificeerde kennismigranten (welkom), middenkaderarbeidsmigranten (arbeidsmarkttoets) en laaggeschoolde arbeidsmigranten (eigen volk eerst).

Eventueel haatzaaiend gedrag van imams, waarbij onverdraagzaamheid jegens andersdenkenden gepredikt wordt, kan niet getolereerd worden (§1).

Allochtonen die nog weinig of geen belastingen en premies hebben betaald, moeten, aldus de PvdA, ook minder recht op sociale voorzieningen krijgen dan de overige Nederlandse ingezetenen. Zo'n apart aanloopregime werkt activerend (§3.2.4). Het regiem van leer- en werkplicht met betrekking tot voor- en vroegtijdige schoolverlaters tot 27 jaar moet strikt gehandhaafd worden (§3.2.2).

Laten we tot slot terugkeren naar de vraag die in punt 1 is opgeworpen: waar heeft de PvdA het over in haar concept-resolutie? Niet zomaar over nieuwe Nederlanders of nieuwkomers, maar vooral over de onderklasse van laag-opgeleide niet-Westerse allochtonen en vooral over de moslims onder hen.

Als voorstander van een open, multiculturele samenleving vind ik dat de maatschappelijke problemen in de resolutie teveel op het bordje van de allochtonen en moslims worden gelegd en dat de oplossingen teveel in integratie in en assimilatie aan de autochtone samenleving worden gezocht. Met name de trits normeren - confronteren - tolereren (punt 5) geeft een vrijbrief voor autochtoon ethocentrisme, onder andere in het onderwijs. Heersende vooroordelen tegen (niet-Westerse) allochtonen worden door de opstellers versterkt en vergelijkbaar ongewenst gedrag van autochtonen en andere minderheden blijft onderbelicht.

*Als sociaal-democraat vind ik dat de resolutie beter in twee hoofdstukken had kunnen worden opgedeeld: een eerste hoofdstuk over het gelijkheidsbeleid ten gunste van alle Nederlandse ingezetenen met lage inkomens en met een laag (ouderlijk) opleidingsniveau en vervolgens pas een tweede hoofdstuk waarin het gelijkheidsbeleid wordt geconcretiseerd met betrekking tot allochtone ingezetenen. De titel van de resolutie mag wat mij betreft gehandhaafd worden: van **Verdeeld Verleden** (naar sociale klasse en naar herkomst) naar **Gedeelde Toekomst** (met voldoende solidariteit en gerechtigheid).*

Wes Holleman

weblog onderwijs 26-12-2008

<http://www.onderwijsethiek.nl>

¹ <http://www.pvda.nl/download.do/id/320250112/cd/true/>;
<http://www.pvda.nl/renderer.do/menuId/200006403/clearState/false/returnPage/200006621/pageId/200006423/instanceId/37907/itemId/220356702/dossierId/200023650/>

² Vergelijk <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=581>.

³ Emancipatie van minderheidsgroepen met behoud van hun eigen subcultuur: vergelijk de emancipatie van de Nederlandse rooms-katholieken sinds 1848.